

1

Inhoud

- Wat is trauma?
- Wat is traumasensitief onderwijs?
- Waarom is het belangrijk voor nieuwkomers?
- Hoe kun je TSO bieden als je niet weet wat een kind heeft meegemaakt?

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

2

Trauma

Sterk gevoel van onveiligheid/dreiging

Overweldigende emoties

Fysieke effecten

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

3

Niet elke
schokkende
gebeurtenis leidt
tot trauma.

Bepaalde factoren
vergroten het risico:

jonge (ontwikkelings-)leeftijd;

een voorgeschiedenis van stressvolle en
traumatische ervaringen;

meemaken van interpersoonlijk geweld;

(dreigend) verlies van of verraad door een
gehechtheidspersoon;

gebrek aan sociale steun.

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

4

Trauma is vaak
het gevolg van
een optelsom
van stressoren

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

5

Waarom traumasensitief onderwijs (TSO) voor nieuwkomers?

Veel nieuwkomers hebben ingrijpende ervaringen meegemaakt

Trauma beïnvloedt leren, gedrag en relaties (specifiek ook taalverwerving)

School is een belangrijke factor in veerkracht en herstel

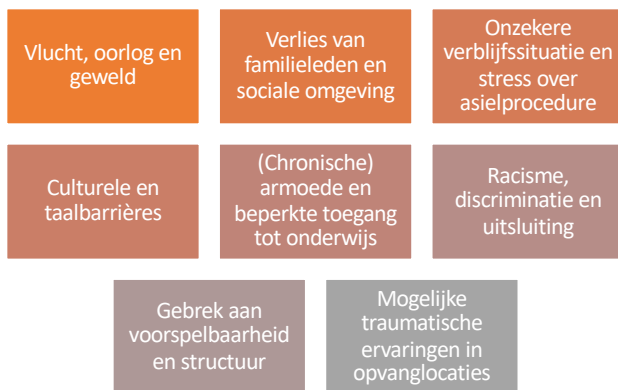
Kleine aanpassingen kunnen een groot verschil maken

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

6

Ingrijpende gebeurtenissen & stressoren nieuwkomers:

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

7

Trauma en leren: wat zegt onderzoek?

H. Leeuwestein, 2024

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

8

Young students with a refugee background in primary education: Psychological well-being and second language learning

H. Leeuwestein, 2024

Getraumatiseerde kinderen hebben vaak moeite met taalverwerving en communicatie

Een veilige en ondersteunende leeromgeving helpt bij stressreductie en taalontwikkeling

Leerkrachten kunnen bijdragen door voorspelbaarheid, begrip en structuur te bieden

TSO is essentieel is binnen nieuwkomersonderwijs

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

9

Pharos en
Save the
Children
benadrukken
ook dat TSO
essentieel is
voor
nieuwkomers

Ze wijzen in een rapport aan de Tweede Kamer op de onderbenutting van psychosociale hulp bij deze groep en benadrukt de rol van het onderwijs in vroegsignalering en ondersteuning.

Expertise in TSO dient (ook) beschikbaar te zijn in tijdelijke nieuwkomersvoorzieningen.

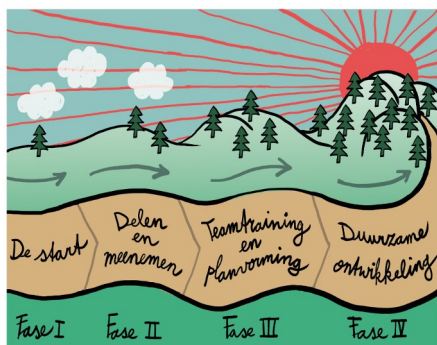
Tevens: goede afspraken tussen gemeenten, jeugdhulpinstellingen en schoolbesturen over de inzet van multidisciplinaire zorg en de route naar behandeling van (ernstige) trauma's.

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

10

Traumasesensitief onderwijs

De weg van TSO

Wat is het niet?

- Een 'quick fix'
- Een 'toolkit.'
- Een methodiek waarbij alles anders moet

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

11

Belangrijkste metaforen

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

12

De onzichtbare koffer

- Ervaringen vormen overtuigingen en verwachtingen
- Trauma heeft hier een negatieve invloed
- Kinderen nemen hun koffer mee naar school
- De inhoud van de koffer beïnvloedt hoe kinderen situaties interpreteren
- Leerkrachten begrijpen gedrag beter als ze nadenken over de inhoud van de koffer
- Leerkrachten kunnen helpen de koffer opnieuw in te pakken

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

13

Hoe werk je met de onzichtbare koffer als je niet weet wat iemand heeft meegemaakt?

Observeren, luisteren en sensitief reageren

- Let op gedrag en reacties in de klas
- Luister tussen de regels door
- Kijk naar reacties op relaties en correcties
- Creëer een veilige en voorspelbare omgeving

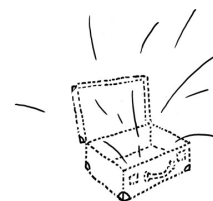
Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

14

1. Let op gedrag en reacties in de klas

- Gedrag is vaak de beste aanwijzing voor wat een kind verwacht van de wereld.
Voorbeelden:

- Een kind dat zich terugtrekt en weinig contact zoekt, kan de overtuiging hebben: "Mensen zijn onbetrouwbaar" of "Ik ben niet welkom".
- Een kind dat heel boos reageert op kleine correcties, kan verwachten: "Fouten maken betekent straf".
- Een kind dat alles onder controle wil houden, heeft mogelijk de overtuiging: "Als ik niet alles zelf regel, loopt het mis/ben ik in gevaar".

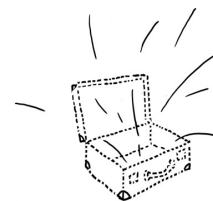

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

15

2. Luister tussen de regels door

- Kinderen benoemen soms onbewust hun overtuigingen, zoals:
 - "Ik kan dit toch niet" → mogelijk een overtuiging over zichzelf en falen.
 - "Jij vindt mij toch stom" → verwachting van afwijzing.
 - "Waarom moet ik dit maken? Dit heeft toch geen zin" → kan wijzen op een gebrek aan controle of motivatie.
- Neem deze uitspraken serieus en probeer ze positief te herformuleren
 - "Het is oké om iets moeilijk te vinden, we doen het samen"

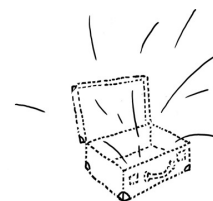

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

16

3. Kijk naar reacties op relaties en correcties

- Hoe reageert het kind op een fout maken? Op complimenten? Op regels?
 - Een kind dat boos wordt bij een correctie, kan verwachten dat correcties gevaarlijk of pijnlijk zijn.
 - Een kind dat overmatig beleefd of onderdanig is, heeft misschien geleerd dat het beter is om anderen altijd tevreden te houden.
- Hier kan de leerkracht op anticiperen door bijvoorbeeld:
 - Correcties te geven op een rustige, voorspelbare manier.
 - Succeservaringen te creëren zodat een kind nieuwe overtuigingen kan opbouwen ("Fouten maken is normaal en ik leer ervan").

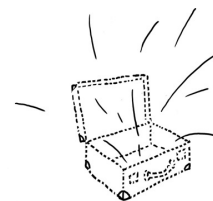

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

17

4. Creëer een veilige en voorspelbare omgeving

- Zelfs zonder te weten welke overtuigingen een kind precies heeft, helpt het als de leerkracht:
 - Rust en structuur biedt (duidelijke regels, voorspelbaarheid).
 - Steeds op dezelfde kalme manier reageert.
 - Keuzes en controle geeft, zodat het kind leert dat niet alles onvoorspelbaar is.
 - Helpt met co-regulatie.

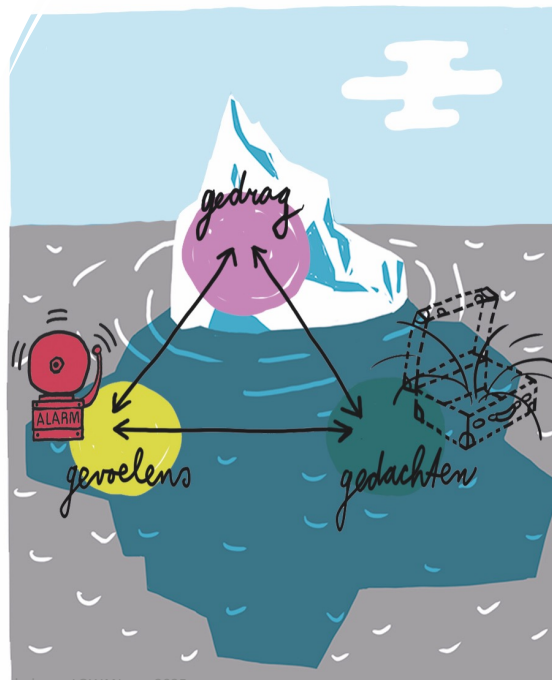

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

18

De ijsberg: kijk verder dan gedrag

- Wat je ziet (het gedrag) is slechts het topje
- Onder het wateroppervlak: primaire behoeften, gevoelens en gedachten

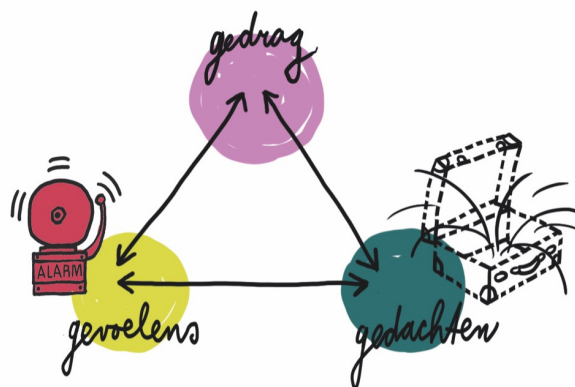

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

19

Het GGG-schema

- Gedrag: Het topje van de ijsberg
- Gevoel: Het intern alarmsysteem stuurt de gevoelens aan
- Gedachten: De onzichtbare koffer stuurt de automatische gedachten aan
- Hoe kun je gedrag begrijpen en ombuigen?

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

20

Praktische strategieën voor in de klas

- Zorg voor een voorspelbare dagindeling
- Gebruik visuele ondersteuning en duidelijke routines
- Bouw aan een veilige relatie met de leerling
- Focus op het verlagen van stress i.p.v. veranderen van gedrag
- Wees een steunfiguur en een co-regulator
- Erken en benoem emoties zonder oordeel
- Laat leerlingen succeservaringen opdoen
- Laat leerlingen hun talenten ontdekken

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

21

WITTE
VERF

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

22

Zelfzorg voor leerkrachten en andere onderwijs-professionals

Werken met getraumatiseerde kinderen kan emotioneel zwaar zijn

Secundaire traumatisering herkennen en voorkomen

Zoek steun bij collega's en deel ervaringen

Zorg goed voor jezelf: fysieke en mentale balans

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

23

Traumasensitief onderwijs is niet alleen een pedagogische strategie, maar een noodzaak voor het welzijn en de leerprestaties van nieuwkomers.

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po - 2025

24

Tot slot

- Deel je kennis en ervaringen met je collega's en laat je inspireren via de LinkedIngroep ' **Traumasensitief onderwijs, opvoeding & begeleiding**'.

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po maart 2025

25

Dank voor jullie aandacht!

-
- E: info@leonycoppens.nl
 - W: www.leonycoppens.nl
 - W: www.TSOcongres.nl

Leony Coppens, klinisch psycholoog - LOWAN po maart 2025

26